

ความเชื่อเรื่อง “เนียะตา” ในสังคมเขมร

Belief in Neak ta in Khmer Society

ชาญชัย คงเพียงธรรม¹
Chanchai Khongphianthum

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาาระบบความเชื่อเรื่องเนียะตา ทั้งในด้านที่มาและบทบาทหน้าที่ของเนียะตาในสังคมเขมรปัจจุบัน ผลการศึกษาพบว่า เนียะตาในประเทศเขมรนั้นมีทั้งเพศหญิงและเพศชาย มีทั้งที่เป็นโสดและมีครอบครัวแล้ว กำเนิดของเนียะตาสามารถจำแนกได้เป็น 3 กลุ่ม คือ 1) เนียะตาที่เป็นบรรพบุรุษ หรือคนที่เคยอาศัยอยู่ในบริเวณนั้นมาก่อน 2) เนียะตาที่เป็นดวงวิญญาณซึ่งมาจากถิ่นอื่นแล้วมาขออาศัยอยู่ในพื้นที่นั้น ๆ ภายหลัง และ 3) เนียะตาเกิดจากการอุปโลกน์ขึ้นของคนในชุมชนความศักดิ์สิทธิ์ของเนียะตานั้น นอกจากจะเกิดขึ้นจากเรื่องเล่าที่เกี่ยวข้องกับเนียะตา ซึ่งสอดร้อยประวัติศาสตร์ชาติเข้ากับประวัติศาสตร์ส่วนบุคคลแล้ว รูปแบบพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเนียะตาก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ช่วยเสริมแรง ทำให้เนียะตาเพิ่มความเข้มแข็งขึ้นอีกด้วย ส่วนบทบาทของเนียะตาในสังคมเขมรนั้นแบ่งได้เป็น 3 ประการ คือ 1) ช่วยระบายนความคับข้องใจให้แก่คนในสังคม 2) ช่วยควบคุมหลักความประพฤติที่สังคมถือปฏิบัติ 3) เป็นศูนย์รวมจิตใจให้แก่คนในสังคมเขมร เหตุผลหนึ่งที่ทำให้ความเชื่อเรื่องเนียะตาเข้มแข็ง และดำรงอยู่ได้ในสังคมเขมรมานจนถึงทุกวันนี้ เนื่องจากมีการเผยแพร่เรื่องราวของเนียะตาในรูปแบบของหนังสือการ์ตูนสำหรับเด็ก หนังสือสำหรับผู้ใหญ่ขนาดพกพา รวมทั้งบรรจุไว้ในแบบเรียนระดับชั้นประถมศึกษาอีกด้วย

¹ อาจารย์ ดร. ประจำสาขาภาษาและวรรณคดีตะวันออก คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

Abstract

The study aims to explore the belief in Neak Ta, one type of Khmer holy spirit, in terms of the its origin and roles in Khmer society. According to the study, it is learnt that Neak Ta can be males or females and can be single or not. Moreover, Neak Ta is of 3 origins : 1) Neak Ta that is an ancestor or Neak Ta used to live in the area before. 2) Neak Ta that is a stranger that has later moved into the area. 3) Neak Ta that is created by the locals. The sacredness of Neak Ta can be strengthened by the rituals related to Neak Ta and by the tales of Neak Ta, which the history of Khmer is inextricably intertwined with the history of individuals in the society. As regards the role of Neak Ta, it serves 3 roles in Khmer society : 1) to help express the suffering of Khmer people in the society 2) to help maintain the social norms 3) to serve as a unifying symbol of Khmer people. The reason why the belief in Neak Ta has existed in Khmer society is the story of Neak Ta has been published as comics for children, portable books for adults as well as textbooks for primary school children.

ความสำคัญ : เนียะตา ความเชื่อ สังคมเขมร

Keywords : Neak ta Belief Khmer Society

เนียะตาเถา : ว่าด้วยที่มาของคำว่า “เนียะตา”

สังคมเขมรดั้งเดิมเป็นสังคมที่นับถือผีมาก่อน (Animism) เห็นได้จากพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิญญาณ เช่น พิธีเลี้ยงอารักษ์¹ ในเวลาที่ใช้ใบไม้ได้ป่วย พิธีขึ้นเนียะตา² เป็นต้น³

¹ อารักษ์ (ธรรมา) หมายถึง วิญญาณที่คอยปกป้องรักษาบุคคล (คล้ายกับเทวดาประจำตัว) อารักษ์นั้นมักเกี่ยวข้องกับบุคคลนั้นไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง เช่น อาจเป็นญาติผู้ล่วงลับไปแล้ว ที่สืบเชื้อสายมาจากทางบิดาหรือมารดาไปประเทศตนไม่เหมาะสม ล่วงละเมิดกฎข้อห้ามของอารักษ์ เช่น ท้ามนกินผักเขียว ท้ามนไม่ให้เอาผ้าถุงมาปกหัว เป็นต้น ก็มักจะมีอาการเจ็บป่วย จนญาติต้องเลี้ยงอารักษ์เพื่อเป็นการขอขมา แต่ถ้าอาการเจ็บป่วยนั้นเกิดจากผีตนอื่นที่ไม่ใช่อารักษ์ อารักษ์ก็จะทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการเจรจาทอรองให้ (สังขุขันธ์ธรรมาธิ และ กิติยคุณภักดิ์, n.d. : 10-11)

² พิธีขึ้นเนียะตาของเขมรนั้น คล้ายกับพิธีการเลี้ยงผีปู่ตาของไทย จากหนังสือเรื่อง “คติชาวบ้านอีสาน” ของจารุวรรณ ธรรมวัต (ม.ป.ป. : 21-22) กล่าวว่า ผีปู่ตา คือ ผีบรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้ว และเคยสร้างคุณูปการให้แก่ชุมชนมากมาย พอถึงช่วงระหว่างเดือน 6-7 ชาวบ้านจึงจัดให้มีการไหว้ผีปู่ตาขึ้น เพื่อเป็นการระลึกถึงบุญคุณของเนียะตา และเพื่อความเป็นสิริมงคลของชาวบ้าน ผู้เขียนวิเคราะห์ความเชื่อดังกล่าวทั้งในด้านที่ตั้งของศาล และพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับปู่ตาแล้ว เห็นว่าคล้ายคลึงกับของเขมรมาก

³ นักวิชาการเขมรบางท่าน เช่น อินห์ โอมสางง (สังขุ ขิยสงวริย) ยังสับสนและใช้ชื่อเรียกปะปนกันระหว่างผีที่เป็นอารักษ์กับผีที่เป็นเนียะตา เช่น เขาอ้างถึง “เนียะตาพนม” แล้วใส่เครื่องหมายวงเล็บอธิบายว่า “อารักษ์พนม” อยู่นั้น เป็นต้น

พจนานุกรมเขมร ฉบับสมเด็จพระสังฆราชชวน ฌาต ได้ให้ความหมายของคำว่า “เนี่ยะตา” (**នឹមតា**) ว่าหมายถึง ญาติพี่ตาคที่เป็นเพศชาย¹ หรือเทวดาผู้ชาย ซึ่งอาจมีศาล หรือไม่มีศาลเป็นที่สิงสถิตก็ได้ (**ជួន ណេត, សម្តែងសម្បទន**, 1967 : 1415) นักวิชาการเขมร บางท่านสันนิษฐานว่า คำดังกล่าวมาจากคำว่า “เนี่ยะเทวดา” (**នឹមតេជតា**) เมื่อตัดคำออก บางส่วน (clipping) จึงเหลือเพียงคำว่า “ตา” บ้างว่ามาจากคำว่า “ตอลู” (**តលូ**) หรือ “ตอลลอ” (**តលល**) ซึ่งหมายถึง ตอลู หรือตอยตี เนื่องจากเนี่ยะตาเป็นผี ที่มีหน้าที่ปกป้องคุ้มครองคนในชุมชนให้อยู่เย็นเป็นสุข ไม่ยอมให้ใคร ไม่ว่าจะเป็นคนหรือผีเข้ามาทำร้ายได้ (**នក្រសែមេមុនី** . 1974 : 30-32)

บทความเรื่องนี้มุ่งศึกษากระบวนการความเชื่อเรื่องเนี่ยะตาในสังคมเขมรปัจจุบัน โดยได้ จำแนกประเภทของเนี่ยะตาตามการถือกำเนิดขึ้น เรื่องเล่าที่เกี่ยวข้องกับเนี่ยะตาซึ่งสัมพันธ์ กันระหว่างประวัติศาสตร์ส่วนบุคคลและประวัติศาสตร์ชาติ พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเนี่ยะตา บทบาทหน้าที่ของเนี่ยะตา รวมทั้งการถ่ายทอดเรื่องของเนี่ยะตาในสังคมเขมรปัจจุบัน

กำเนิดเนี่ยะตา

ข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องเนี่ยะตาในหนังสือเรื่อง “ประวัติเนี่ยะตาในประเทศเขมรต้นกำเนิดเนี่ยะตา” ซึ่งเรียบเรียงโดยอมตา (**អមតា**) (1991 : 97-103) กล่าวว่า ต้นกำเนิดเนี่ยะตานั้นเกิดขึ้นที่ประเทศจีน ความว่า ชายเขมูใจคนหนึ่งอาศัยอยู่กับ บิดาเพียง 2 คน ต่อมาบิดาได้เสียชีวิตลงเขาจึงเฝ้าปรนนิบัติศพบิดาด้วยความอาลัย จนวิญญาณของบิดามาปรากฏกายให้เห็นในความฝัน บิดาถามบุตรชายว่า “ต้องการอะไร ไยจึงมาคอยเฝ้าศพพ่อเช่นนี้” บุตรชายตอบว่า “ตนต้องการมีอำนาจเหนือผู้ใดในแผ่นดิน มีผู้คนกราบไหว้บูชา” บิดาจึงแนะนำให้เขาเดินทางเข้าไปในป่า เมื่อพบแท่นหินใหญ่ให้นั่งลง บนนั้น เมื่อเขาตื่นจากฝัน เขาได้ทำตามที่บิดาสั่งไว้ทุกประการ และเมื่อเขานั่งลงบน แท่นหินใหญ่ ร่างของเขาก็พลันเปลี่ยนเป็นหินไปในทันที เขาได้รับการกราบไหว้บูชาจาก มหาชนจากทั่วทุกสารทิศ วันหนึ่งมีขบวนแห่เจ้าสาวผ่านมา เขาได้ไปลักพาตัวเจ้าสาวมาได้ ยิ่งแท่นหินศักดิ์สิทธิ์ และทำให้เจ้าสาวนั้นกลายเป็นหินไปด้วย (เนี่ยะตาที่ว่านี้น่าจะหมายถึง “ปูนเถ่ากงม่า” - ผู้เขียน)

¹ ผู้เขียนคิดว่าสมเด็จพระสังฆราชชวน ฌาต ทรงอธิบายว่า เนี่ยะตานั้นมีแต่เฉพาะเพศชาย เนื่องจากคำว่า “ตา” ในภาษาเขมรนั้น หมายถึง ปู่หรือตาตนเอง หากแท้จริงแล้ว เนี่ยะตามีเพศหญิงด้วย เช่น เนี่ยะตាយายเขมมา (**នឹមតាយាយខេមមា**) เนี่ยะตាយานวน (**នឹមតាយាយវណ**) เป็นต้น

จากหนังสือเรื่อง “ขบวนการนิยมประเพณี พิธีบุญต่าง ๆ ของชนชาติเขมร” (ม.ป.ป. : 18-19) กล่าวถึงพระนางจามเทวีวงศ์ แห่งอาณาจักรศรีภูมิซึ่งว่า ในเมืองศรีภูมิซึ่งนั้นมีเษตาดูหนึ่งและไก่แก้วอาศัยอยู่ ทำให้เมืองศรีภูมิเจริญรุ่งเรือง เจ้าเมืองละโว้จึงฉวย จึงรับสั่งให้เษตาดูเมืองละโว้ไปฆ่าเษตาดูเมืองศรีภูมิและไก่แก้ว ในครั้งแรก เษตาดูละโว้สามารถฆ่าไก่แก้วได้ หากแต่ครั้งที่ 2 เษตาดูเมืองศรีภูมิได้แปลงเป็นจระเข้และกัดสามเณร ซึ่งก็คือเษตาดูแห่งเมืองละโว้แปลงมาถึงความตาย เจ้าเมืองละโว้จึงให้นำศพกลับมาทำพิธีและบรรจุกระดูกไว้ภายในเจดีย์ใหญ่ กลายเป็นที่มาของความเชื่อเรื่องเษตาดูในสังคมเขมรปัจจุบัน (สาเหตุที่มีการอ้างถึงละโว้ เพราะเขมรมองว่า อาณาจักรละโว้ (ลพบุรี) นั้นเป็นเขมร ส่วนอาณาจักรศรีภูมิ (ลำพูน) นั้นเป็นมอญ ความเชื่อดังกล่าวจึงเชื่อมโยงมาถึงเขมรปัจจุบัน)

ที่มาของความเชื่อเรื่องเษตาดูในสังคมเขมร ยังไม่สามารถสรุปได้แน่ชัด หากแต่ข้อมูลจากเดวิด พี. แชนด์เลอร์ (David P. Chandler) นักประวัติศาสตร์ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องกัมพูชา กล่าวถึงความเชื่อเรื่องเษตาดูว่า ความเชื่อเรื่องเษตาดูนั้นมีมาตั้งแต่สมัยเมืองพระนครแล้ว เษตาดูคือดวงวิญญาณของคนที่เคยอาศัยอยู่ในบริเวณนั้นมาก่อนเมื่อตายลงแล้ว ดวงวิญญาณยังคงวนเวียนอยู่ไม่ไปไหนคนที่มาอาศัยอยู่ภายหลังจึงต้องให้ความเคารพนับถือ มนุษย์สามารถติดต่อกับเษตาดูได้ เษตาดูมีทั้งที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านและในป่ากร้าง ซึ่งเษตาดูที่อาศัยอยู่ในป่ามักดุร้ายกว่าเษตาดูบ้านมาก (เดวิด พี. แชนด์เลอร์, พรรณนาม เงาธรรมสาร สดใส ชันติวงค์ และวงเดือน นาราสิัจจ์. 2540 : 30)

กำเนิดเษตาดูในประเทศเขมรสามารถจำแนกออกได้เป็น 3 กลุ่ม คือ 1) เษตาดูที่เป็นบรรพบุรุษหรือคนที่เคยอาศัยอยู่ในบริเวณนั้นมาก่อน 2) เษตาดูเป็นดวงวิญญาณที่มาจากถิ่นอื่น แล้วมาขออยู่อาศัยในพื้นที่นั้น ๆ และ 3) เษตาดูเกิดจากการอุปโลกนขึ้นของคนในชุมชน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. เษตาดู ที่เป็นบรรพบุรุษหรือคนที่เคยอาศัยอยู่ในบริเวณนั้นมาก่อน

เษตาดู ที่เป็นบรรพบุรุษหรือคนที่เคยอาศัยอยู่ในบริเวณนั้นมาก่อน เมื่อเสียชีวิตลงดวงวิญญาณไม่ได้ไปไหน ยังคงวนเวียนอยู่ในบริเวณนั้น เช่น เษตาดูยายเฒ่า (**รูตธวาววอระเวี**) ในจังหวัดกำปอต (**อัตตะ**) แต่เดิมยายเฒ่ากับตากรอบคอบ (**รูตธวอ**) สองสามีภรรยาอาศัยทำไร่อยู่ด้วยกัน วันหนึ่งมีช้างป่าโขลงเข้ามาในไร่ ยายเฒ่าจึงวิ่งหนีเตลิดเข้าไปในป่าด้วยความกลัว แต่โซคร้ายยายเฒ่ากลับต้องพบกับเลือดตัวหนึ่งและ

โดนเสือกัดตาย ดวงวิญญาณของยายเมายังคงวนเวียนอยู่ ณ ที่นั้น จนกลายเป็นเนียะตา ในที่สุด (**รชธสว.** 1991 : 125-126)

ในจังหวัดกำแพงเพชร (**ธัตถ์ธัณ**) มีเนียะตานิยามว่าเนียะตายายวง (**รชธสวธย**) แต่เดิมนเคยเป็นชาวบ้านธรรมดามาก่อน อยู่มาวันหนึ่งเกิดเหตุการณ์ประหลาดขึ้น คือ ที่บริเวณบ้านของยายวงมีแสงสว่างไสวเกิดขึ้น ชาวบ้านบางคนสังเกตเห็นชบวนแห่ของกษัตริย์เคลื่อนไปสู่บ้านของนางวง ไม่นานนัก นางวงก็ตั้งครุฑ ทั้งที่อยู่มาจนแล้วและไม่มีสามี พอครบสิบเดือนนางวงก็คลอดบุตรชายนามว่า “ทุมบารมี” หลังจากนั้น 7 วัน ทุมบารมีก็ตาย ทำให้ นางวงได้กลายเป็นผู้วิเศษ (Shamanism) มีวาจาศักดิ์สิทธิ์ ต่อมานางได้ช่วยประเทศเขมร โดยการขับไล่กองทัพจากสยามที่ยกเข้ามารุกรานประเทศเขมรออกไป (**รชธสว.** 1991 : 161-169)

เช่นเดียวกับแม่ทัพพรหม (**ธธัณธย**) ที่ปกป้องประเทศเขมรให้รอดพ้นจากการรุกรานของสยามและญวน ต่อมาชาวบ้านได้สร้างศาลและปั้นรูปของท่านไว้เป็นที่ระลึกถึงคุณงามความดี เป็นที่เคารพศรัทธาของผู้คนที่อาศัยอยู่ในเขตมัญชัย (**ธลลยธยธัณ**) ราชธานีพนมเปญ (**ธธัณธัณธัณ**) (**ธัณธย** . 2011 : 34-35)

เนียะตาประเภทนี้จึงมีที่มาจากผู้คนที่แต่เดิมนเคยอาศัยอยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ มาก่อน หรืออาจจะไม่ใช่คนในท้องถิ่นนั้น แต่ได้สร้างวีรกรรม จนเป็นที่ชื่นชมยกย่องของชาวบ้าน ทำให้ผู้คนเคารพนับถือ ยกให้เป็นเนียะตา เนียะตาประเภทแรกนี้มีลักษณะไม่แตกต่างจากเจ้าที่เจ้าทางนัก แสดงให้เห็นถึงที่มาของการตั้งชุมชนนั้น ๆ ในอดีต

2. เนียะตาเป็นดวงวิญญาณที่มาจากถิ่นอื่น แล้วมาขออยู่อาศัยในพื้นที่นั้น ๆ

เนียะตาที่เป็นดวงวิญญาณจากถิ่นอื่น แล้วมาอาศัยอยู่ในพื้นที่นั้น ๆ แสดงให้เห็นถึงการปฏิสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับวัฒนธรรมจากภายนอก ตัวอย่าง เช่น

เนียะตายายริส (**รชธสวธยธยธย**) ในจังหวัดกัณฐาล (**ธลลยธย**) มีเรื่องเล่าว่า ในสมัยรัชกาลพระบาททองคัณฐ (**ธยธยธยธย**)¹ มีต้นตะเคียนลอยมาตามลำน้ำมาพะที่หน้าวัดแพรกเอง (**ธลลยธยธย**) พอตกกลางคืน สมภารวัดนั้นได้ฝันไปว่ามีผู้หญิงมาจากประเทศลาว มาขออาศัยอยู่ด้วย เมื่อเจ้าอาวาสไปที่หน้าน้ำจึงพบต้นตะเคียน และได้ชักชวนชาวบ้านให้ช่วยกันนำต้นตะเคียนนั้นมาไว้บนบก และได้ตั้งศาลให้ (**รชธสว.** 1991 : 104-108)

¹ ในเอกสารภาษาเขมรไม่ได้รับไว้ว่าเป็นพระบาททองคัณฐ (พระบาททองคัณฐที่ 1) ซึ่งครองราชย์สมบัติในช่วง ค.ศ. 1505-1556 หรือ พระบาททองคัณฐที่ 2 ซึ่งครองราชย์สมบัติในช่วง ค.ศ. 1806-1834 ระบุแต่เพียงว่า เหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นราว ค.ศ. 1800 ผู้เขียนจึงสันนิษฐานว่า น่าจะเป็นรัชสมัยของพระบาททองคัณฐที่ 2

เนี่ยะตายายเขมา (**ຮູຮສາຮາຮາຮູຮ**) ในอำเภอบาสัก (**ບາສາສັກ**) จังหวัดເລີຍ (**ເລີຍ**) แสดงถึงความผสมผสานระหว่างการนับถือผีและความเชื่อในศาสนาพราหมณ์ได้อย่างลงตัว ดังปรากฏในเพลงบรูซายายเขมา ดังนี้

ลุมช่ายบขี้	ลุมช่ายบขี้	ยาศิฐีไกร	หัตถ์ดาตต์ไผ่ ๑
ยาศิฐีไผ่	ยาศิฐีไผ่	ยาศิฐีไผ่	ยาศิฐีไผ่ ๑
ยาศิฐีไผ่	ยาศิฐีไผ่	ยาศิฐีไผ่	ยาศิฐีไผ่ ๑
ยาศิฐีไผ่	ยาศิฐีไผ่	ยาศิฐีไผ่	ยาศิฐีไผ่ ๑

(**ຈຽຮສາ**, 1991: 177)

ขอลายบังคม	สมเด็จบารมี	มีฤทธิ์ไกร	อำนาจประจักษ์แจ้ง
มีรูดอกหรือ	ชื่อเทพธิดา	ลงมารักษา	มนุษย์โลกสรรพโถง
อัญเชิญครุ่่น้อย	อัญเชิญครุ่่น้อย	สถิตบนยอดไศล	ไกรลาสสถานนั้น
กัญญาดำขำ	ชีวหาเป็นไฟ	เกิดเพลิงลุกไหม้	กำราบปีศาจ

(แปลและเรียบเรียงโดยผู้เขียน)

จะเห็นได้ว่าเนี่ยะตายายเขมานั้น มีนามจริงว่า “เทพธิดา” มาจากภูเขาไกรลาส ซึ่งเป็นที่ประทับของพระอิศวร มหาเทพผู้ยิ่งใหญ่ในศาสนาพราหมณ์ นางผู้นี้มีผิวคล้ำ ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวตรงกับพระนางอุม่า ผู้เป็นศักดิ์ของพระศิวะ นางแลบลิ่นออกมากและกลายเป็นไฟปราบพวกปีศาจตรงกับลักษณะของพระแม่กาลี ซึ่งเป็นปางดุร้ายของพระนางอุม่า จะเห็นได้ว่าเกิดการผสมผสานระหว่างความเชื่อในเรื่องการนับถือผีประจำถิ่นกับความเชื่อในเรื่องเทพเจ้าของศาสนาพราหมณ์ที่มาจากอินเดียได้อย่างลงตัว

เนี่ยะตาประเภทที่ 2 นี้เป็นการผสมผสานความเชื่อเรื่องเนี่ยะตากับวัฒนธรรมจากภายนอก เช่นวัฒนธรรมที่มาจากประเทศลาว ซึ่งอยู่ทางตอนเหนือของประเทศกัมพูชา¹ หรือวัฒนธรรมอินเดีย ซึ่งมีอิทธิพลเหนือวัฒนธรรมเขมรมาตั้งแต่อาณาจักรเขมรโบราณแล้ว การผสมผสานความเชื่อเรื่องการนับถือผีในสังคมเขมร เข้ากับความเชื่อเรื่องผีหรือเทพเจ้าจากวัฒนธรรมอื่น แสดงออกในรูปของวิญญานจากถิ่นอื่น ๆ ที่อาสาเข้ามาปกป้องชาวเขมร ซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่ที่แท้จริง

¹ การปฏิสัมพันธ์กันระหว่างกัมพูชาและลาว ยังปรากฏในนิทานพื้นบ้านอีกหลายเรื่อง เช่น เรื่องต้นกำเนิดราชธานีพนมเปญ ที่ต้นตะเคียนลอยมาตามน้ำ พอมมาถึงบริเวณจตุรมุข (บริเวณที่แม่น้ำสี่สายไหลมารวมกันหน้ากรุงพนมเปญ) ยายเพียงก็ชวนชาวบ้านให้ช่วยชักกาลต้นตะเคียนเข้ามาขังฝั่ง และพบว่าภายในต้นตะเคียนนั้น เป็นโพรงใหญ่ มีพระพุทธรูปและเทวดารูปศิลปะลาวบรรจุอยู่

3. เนียะตาเกิดจากการอุปโลกนขึ้นของคนในชุมชน

เนียะตาบางตนนั้น เกิดจากการอุปโลกนขึ้นของคนในชุมชน เช่น เนียะตายายวีรส (**อุทธาวายวณฺณ**) ในจังหวัดกัณฑ์ (**ทณฺฑวณฺ**) อยู่เป็นโสด ต่อมาเมื่อพระภิกษุชรารูปหนึ่งเกรงว่ายายวีรสจะเหงา จึงสร้างศาลไว้ศาลหนึ่งคู่กับศาลของยายวีรส แล้วอุปโลกนก่อนกินหนึ่งให้เป็นเนียะตานิยามว่า “ตาครี” (**ลาวรี**) เพื่อให้เป็นสามีของยายวีรส (**ธมฺม** . 1991 : 108-110)

เนียะตาตน (**อุทธาวายวณฺณ**) ในเขตอำเภอเปี้ยเปี้ย (**ทณฺฑวณฺ**) จังหวัดไพรแวง (**อุฎฺฐวณฺ**) เกิดจากสองสามีภรรยาคนหนึ่ง คือตาสวา (**สวา**) กับยายจรวม (**จรว**) ได้นำก้อนหินมาอุปโลกนให้เป็นเนียะตา ทำหน้าที่รักษาไร่ข้าวโพดไม่ให้สัตว์เข้ามาเหยียบย่ำทำลาย (**ธมฺม** . 1991 : 198-201)

ต้นกำเนิดของเนียะตาประเภทที่ 3 นี้ แสดงให้เห็นถึงภาวะขาดที่พึ่งของคนในสังคม จึงมีการแสวงหาสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ สิ่งที่บ้านใช้ในการอุปโลกนเป็นเนียะตานั้น คือ “ก้อนหิน” ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ผ่านเวลากาลยาวนานนับพันปีแล้ว ทำให้ก้อนหินก้อนนั้นเกิดพลังขึ้นในตัว

เรื่องเล่าเกี่ยวกับเนียะตา : ประวัติศาสตร์ส่วนบุคคล + ประวัติศาสตร์ชาติ

เรื่องเล่า หรือตำนาน เป็นสิ่งที่สมาชิกในสังคมใช้อธิบายเหตุผล และที่มาในการประกอบพิธีกรรม (ศิราพร ณ ถลาง. 2552 : 365) เรื่องเล่าของเนียะตาก็เช่นกัน มักจะมีความสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ส่วนบุคคลและประวัติศาสตร์ชาติ ประวัติและอิทธิปาฏิหาริย์ต่าง ๆ ของเนียะตา โดยถ่ายทอดผ่านความทรงจำ ซึ่งมีทั้งที่เป็นประสบการณ์ตรงและประสบการณ์ทางอ้อมของผู้เล่า (Narrator) แล้วโยงเข้ากับประวัติศาสตร์ชาติ ทำให้เนียะตามีความศักดิ์สิทธิ์ขึ้นมา ตัวอย่างเช่น

เรื่องราวของเนียะตาทอง (**อุทธาวายวณฺณ**) ซึ่งสิงสถิตอยู่บริเวณภูเขาพนมดงรัก (**ภูมฺมวณฺ**) ในจังหวัดอุดรธานี (**อุฎฺฐวณฺ**) นั้น ชาวบ้านเล่าว่าท่านคอยช่วยเหลือลูกหลานชาวเขมรให้รอดพ้นจากการคุกคามของทหารไทยและกองกำลังเขมรอิสระในช่วงปี ค.ศ. 1964 ท่านมาขอให้ชาวบ้านช่วยตั้งศาลให้ พร้อมทั้งใส่ลูกระเบิดไว้ในศาลให้ท่านด้วย ท่านจะได้นำไปสู้กับศัตรูได้ (แต่ก่อนตอนที่ยังไม่มีลูกระเบิด ท่านจะใช้ธนูวัลย์เกี่ยวขาทหารฝ่ายศัตรูให้ล้ม) (**ธมฺม** . 1991 : 181-184) ประวัติศาสตร์ชาติที่อ้างถึงข้างต้นนี้ เกิดขึ้นในสมัยสังคมนิยม ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวได้เกิดกองกำลังเขมรอิสระขึ้น เป็นคน

เชื้อชาติเขมรที่ถูกเกณฑ์เข้ามาช่วยกองทัพ โดยได้รับค่าจ้างและการติดอาวุธจากไทยและ เวียดนามใต้ เพื่อต่อต้านสมเด็จ โรตมสีหนุ (แซนด์เลอร์. 2540 : 310) การต่อสู้ระหว่าง ฝ่ายรัฐบาลกับฝ่ายต่อต้านแผ่กระจายออกไปเป็นวงกว้าง รวมทั้งบริเวณชายแดนไทย- กัมพูชาซึ่งเนี่ยะตาหองคอยช่วยเหลือปกป้องชาวบ้านให้รอดพ้นจากการคุมคามของฝ่ายต่อต้านและพวกต่างชาติดังกล่าว

เรื่องราวของเนี่ยะตาเลียะ (**នួតតាលាត**) ในจังหวัดกำปงจาม (**កំពង់ចាម**) เล่าผ่านคนขับรถโดยสารประจำทางคนหนึ่งนาม ฮูล แสล (**ហួល ឆែន**) ว่า เขาได้ขอให้ ท่านช่วยคุ้มครองอย่าให้ต้องประสบอุบัติเหตุในขณะขับรถ พอตกกลางคืนเขาได้ฝันไปว่า เนี่ยะตาเลียะได้มาคุ้มครองเขาแล้ว แต่มีข้อตกลงว่า ห้ามนำเนื้อหมูขึ้นมาบนรถโดยเด็ดขาด มีอยู่คราวหนึ่งได้มีผู้โดยสารแอบนำเนื้อหมูขึ้นมาบนรถ จึงทำให้รถเสียระหว่างทางอยู่หลายรอบ แม้แต่ชาวบ้านเกียนไซร (**ក្រូចទ្រូច**) ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่ศาลของเนี่ยะตาเลียะตั้งอยู่ ก็ไม่มีใคร กล้ากินหมู เพราะกลัวเนี่ยะตาจะลงโทษ บันดาลให้ตนปวดท้อง

เรื่องราวประสบการณ์ส่วนบุคคลข้างต้น ได้มาสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ชาติที่ปรากฏ เรื่องราวของการทำสงครามระหว่างเขมรกับจามมาตั้งแต่สมัยเมืองพระนครแล้ว และท่าน ตาเลียะคือหนึ่งในแม่ทัพจามที่เคยร่วมทำสงครามกับเขมร เมื่อกองทัพจามเป็นฝ่ายปราชัย ท่านแอบซ่อนตัวอยู่ในป่า (เป็นที่มาของชื่อ เลียะ ซึ่งในภาษาเขมรแปลว่า หลบซ่อน ปกปิด) จนกระทั่งเสียชีวิตลง เพราะอดอาหาร ปัจจุบันชาวจามได้กลายเป็นชนกลุ่มน้อยในเขมร คนเขมรเรียกชาวจามว่า "เขมรอิสลาม" และ นี่จึงเป็นเหตุผลและสาเหตุที่อธิบายว่า ทำไม จึงมีข้อห้ามว่า ไม่ให้นำเนื้อหมูขึ้นมาบนรถ ขณะรถวิ่งผ่านเส้นทางนี้ เหตุผลเนี่ยะตาเลียะเป็น เขมรอิสลามนั่นเอง

ประวัติของเนี่ยะตานุง (**នួតតាលូង**) ตามคำบอกเล่าของชาวบ้านนกกบาลซอ (**ក្រួលស**) อำเภอสำโรง (**សំរោច**) จังหวัดอุดรธานีชัย (**ឧត្តរមានชัย**) เล่าว่า ท่านเคย ช่วยเหลือชาวบ้านฆ่าโจรที่พากันยกเข้ามาปล้นหมู่บ้านเมื่อประมาณ 200 ปีที่แล้ว (**ទេសសា**, 1991 : 185)

เรื่องราวของเนี่ยะตา ถ้าไม่สัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ชาติ ก็อาจสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ของชุมชนไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง เนี่ยะตาประเภทนี้มักเป็นบุคคลในตำนาน หรือบุคคล ในประวัติศาสตร์ที่เคยสร้างคุณงามความดีให้แก่สังคม หรือประเทศชาติบ้านเมือง แม้สิ้น ลมหายใจไปแล้ว ดวงวิญญาณก็ยังคงดูแล ช่วยเหลือลูกหลานชาวเขมรให้มีความสุข

พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเนี่ยะตา

พิธีกรรม คือ กลวิธีที่มนุษย์ใช้ “ต่อรอง” หรืออีกนัยหนึ่งเพื่อ “ควบคุม” อำนาจเหนือธรรมชาติให้ช่วยดลบันดาลให้เกิดสิ่งต่าง ๆ ตามที่มนุษย์ร้องขอหรือบนบาน มนุษย์เชื่อมั่นว่าเมื่อประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เสร็จสมบูรณ์แล้ว อำนาจเหนือธรรมชาติจะได้ยินคำร้องขออันนั้น และจะดลบันดาลทุกสิ่งทุกอย่างให้ตามที่ผู้ร้องขอต้องการ (ศิราพร ณ ถลาง. 2539 : 8-9) คนเขมรมีความเชื่อในเรื่องเนี่ยะตาอย่างมั่นคง และได้สร้างพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเนี่ยะตาขึ้นเพื่อร้องขอให้ท่านช่วยดลบันดาลในสิ่งที่ตนปรารถนา ซึ่งพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเนี่ยะตานี้ประกอบไปด้วยวัตถุประสงค์ของการประกอบพิธีกรรม ผู้ประกอบพิธีกรรม ของถวาย เวลาและสถานที่ในการประกอบพิธีกรรม ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของการประกอบพิธีกรรมเช่นไหว้เนี่ยะตา

พิธีกรรมเช่นไหว้เนี่ยะตาที่เรียกว่า “ขึ้นเนี่ยะตา” (ឡើងនឹះតា) เป็นพิธีกรรมหลักที่ต้องกระทำกันทุกปี วัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุขของคนในชุมชน คนเขมรเชื่อว่าอิทธิฤทธิ์ของเนี่ยะตาจะช่วยดลบันดาลให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล พืชพันธุ์ธัญญาหารอุดมสมบูรณ์ ปกป้องมิให้ภัยอันตรายใด ๆ มากระทำร้ายคนในหมู่บ้านได้

นอกจากนั้นอาจมีพิธีกรรมย่อยที่มีวัตถุประสงค์แตกต่างกันไปตามความต้องการของแต่ละบุคคล เช่น การประกอบพิธีกรรมอัญเชิญเนี่ยะตาให้มาช่วยรักษาโรคภัยไข้เจ็บ หรือการอัญเชิญเนี่ยะตามาช่วยขับไล่ผีเร่ร่อนที่เข้ามาสิงสู่ ทำร้ายชาวบ้าน เป็นต้น

2. ผู้ประกอบพิธีกรรมเช่นไหว้เนี่ยะตา

พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเนี่ยะตา เป็นการผสมผสานระหว่างพิธีกรรมทางพุทธกับพิธีกรรมที่เกี่ยวกับผี พิธีกรรมทางพุทธจะมีการนิมนต์พระสงฆ์มาฉันภัตตาหารที่บริเวณศาลเนี่ยะตา และเจริญพระพุทธมนต์ ส่วนพิธีกรรมที่เกี่ยวกับผี จะมีเจ้าพิธีหรือร่างทรงเป็นผู้ประกอบพิธีกรรม

ผู้ประกอบพิธีกรรมถวายของให้แก่เนี่ยะตาเรียกว่า “เซิงพระ” ซึ่งสามารถพูดภาษาเทพ¹ ได้เซิงพระทำหน้าที่ติดต่อกับเนี่ยะตา แต่มิได้ทำหน้าที่เข้าทรง (Being medium) หรือยอมให้วิญญาณอื่นเข้ามาสิงสู่ในร่างกายของตนแต่อย่างใด

¹ ตัวอย่างภาษาเทพ เช่น “มหาโล” (មហាលៃ) แปลว่า มะพร้าว “ตโรโซล” แปลว่า กล้วย (ក្រសួល) ทั้งที่จริงแล้วเขมรเรียกมะพร้าวว่า “โฆง” (ដូង) และเรียกกล้วยว่า “เจก” (ចេក) (ผู้เขียน)

ส่วนผู้ที่ทำหน้าที่ร่างทรง เขมรเรียกว่า “รูปซอมเน็ง” (รูปสยูน) ลักษณะของร่างทรงนั้นมี 2 แบบ คือ 1) เป็นร่างทรงโดยการสืบเชื้อสาย และ 2) เป็นร่างทรงเพราะเนียะตาเป็นผู้เลือก ในขณะที่ประกอบพิธีกรรมเช่นไหว้เนียะตา (เจ็ญมุกกา) ถ้าเนียะตามเข้าถึงร่างใครคนนั้นจะทำหน้าที่เป็นร่างทรงซึ่งร่างทรงนั้นมีทั้งเพศหญิงและเพศชาย

3. ของถวายเนียะตา

ของถวายเนียะตานั้น ขึ้นอยู่กับผู้ถวายตามที่ได้สัญญากับเนียะตาไว้ ของถวายพื้นฐาน เช่น หัวหมู ในอดีตเป็นการถวายหมูทั้งตัว และเมื่อจะกลับบ้าน ชาวบ้านจะเจียนเอาเนื้อส่วนหัวขา และส่วนหางใส่กระชังไว้ แล้วเอาส่วนที่เหลือกลับมาบริโภคที่บ้าน (ยกเว้นในกรณีเช่นสังเวชนียะตาให้ช่วยบดเป่าโรคระบาด เช่น อหิวาตกโรค ชาวบ้านก็จะไม่นำของเช่นไหว้กลับมารับประทาน) เนียะตาแต่ละตนชอบของถวายแตกต่างกันไป เช่น เนียะตาปลัดมาส (**รูกทราจจูละซาส**) ในหมู่บ้านสวาย (**สวาย**) ตำบลกำปางสี (**สังอ์สีอ**) อำเภอพระเสด็จ (**พระเสด็จ**) จังหวัดไพรเวง (**ไฏวเ็อ**) ท่านโปรดละครบาสัก (**บาสัก**)¹ มาก ในงานทำบุญประจำปี ชาวบ้านจะพากันเรียไรเงินเพื่อจ้างละครบาสักมาแสดง ถ้าปีใดเศรษฐกิจไม่ดี ชาวบ้านจะจัดรูปขออนุญาตเปลี่ยนเป็นถวายการแสดงมหรสพโบราณอื่น ๆ แทน เช่น จาปีด้ามยาว หรือการแสดงอาโย (**ฮาโย**) หากแต่ห้ามอย่างเด็ดขาด คือ วงดนตรีสมัยใหม่ เนื่องจากท่านไม่โปรด (**สิริธวาร**. 2011 : 38-44)

เนียะตาเลียะ (**รูกทราจจูละ**) ซึ่งอยู่ที่จังหวัดกำปางจาม (**สังอ์ซาย**) ท่านเป็นอิสลาม ด้วยเหตุนี้จึงห้ามถวายเนื้อหมู เวลาพิธีกรรมเช่นไหว้เนียะตา ชาวบ้านจะล้มควายมาเป็นเครื่องสังเวชนียะตา ส่วนเนียะตายายรีส (**รูกทราจจูละ**) ที่วัดแพรงแอง (**จจูละจจ**) ตำบลแพรงแอง (**จจูละจจ**) อำเภอเกียนสวาย (**เก็ญจจ**) จังหวัดกัญฉาล (**จจูละจจ**) ท่านมาจากประเทศลาว ด้วยเหตุนี้ชาวบ้านจึงถวายข้าวเหนียวกับปลาร้าให้แก่ท่านด้วย

เนียะตานางซอลลอสะอาด (**รูกทราจจูละ**) ที่หมู่บ้านพระธาตุ (**พระธาตุ**) อำเภอกำปางตรอบแบก (**สังอ์จจ**) ท่านโปรดเนื้อกระท่อมมาก เวลาที่มีงานประจำปี ชาวบ้านจะเห็นกระท่อมป่าเป็นจำนวนมากมากวิ่งเล่นบริเวณ ชาวบ้านเชื่อว่าเกิดจากอิทธิฤทธิ์ของเนียะตา ซึ่งชาวบ้านจะพากันจับกระท่อมมาฆ่า เพื่อนำมาทำเป็นอาหารถวาย

¹ ละครบาสัก คล้ายกับการแสดง “จิว” ซึ่งเป็นอุปรากรของจีนมาก

ส่วนเนืเยะตายายเขมา (**อุทธลลวาวะเอว**) ในจังหวัดเมลียง (**ฮูว์อ**) ท่านเป็นเทพธิดาอยู่บนสวรรค์มาก่อน จึงโปรดเครื่องประดับที่งดงาม ชาวบ้านมักถวายกรองศอก กำไลมือ กำไลเท้า แหวนให้แต่ท่าน เป็นต้น

4. เวลาและสถานที่ในการประกอบพิธีกรรมเช่นไหว้เนืเยะตา

พิธีกรรมเช่นไหว้เนืเยะตา หรือขึ้นเนืเยะตานั้นเป็นงานประจำปี ซึ่งคนในชุมชนเป็นผู้กำหนดขึ้นส่วนใหญ่จัดขึ้นในเดือนวิสาขะ (เดือน 6 ทางจันทรคติ หรือราวเดือนพฤษภาคม) ซึ่งเป็นเวลาเริ่มต้นฤดูกาลทำนา เห็นได้ชัดว่าพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเนืเยะตานั้น เป็นพิธีกรรมเพื่อความอุดมสมบูรณ์ด้วย เช่น งานประจำปีของเนืเยะตาชุมเท้าเขมา (**อุทธลลวาวะเอว**) เป็นต้น

สถานที่ในการทำพิธีกรรมเช่นไหว้เนืเยะตานั้น คือ บริเวณศาลที่สิงสถิตของเนืเยะตา ส่วนใหญ่มักอยู่ใกล้หมู่บ้าน บริเวณศาลเนืเยะตาจะมีลานกว้างสำหรับใช้ประกอบพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเนืเยะต้ามักมีต้นไม้ใหญ่ที่แผ่กิ่งก้านสาขาอยู่รายรอบบริเวณนั้น โดยเฉพาะต้นตะเคียน นอกจากนี้อาจพบจอมปลวก หรือลำคลองอยู่ใกล้ ๆ ศาลเนืเยะตาก็ด้วย

ศาลของเนืเยะตา ส่วนใหญ่เป็นศาลไม้ขนาดไม่ใหญ่โตนัก เมื่อพิเคราะห์แล้วจะเห็นได้ว่า "สถานที่" มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างความศักดิ์สิทธิ์ให้แก่เนืเยะตา ไม่ว่าจะเป็นที่ตั้งของศาลที่แยกออกมาจากหมู่บ้านอย่างเป็นทางการเป็นสัดส่วน ไม่ปะปนกับที่อยู่ของคน ทำให้เกิดบรรยากาศสงบวิ้งเวง ในบริเวณนั้นยังมีต้นตะเคียนและจอมปลวก ซึ่งคนเขมรเชื่อว่าเป็นต้นไม้ที่มีดวงวิญญาณสิงสถิตอยู่ ทำให้ความเชื่อในเรื่องเนืเยะตามีความเข้มแข็งมากขึ้น

บทบาทของเนืเยะตาในสังคมเขมรปัจจุบัน

เนืเยะตามีบทบาทสำคัญในสังคมเขมรปัจจุบันมี 3 ประการ คือ 1) ช่วยระบายความคับข้องใจให้แก่คนในสังคม 2) ช่วยควบคุมจารีตที่สังคมถือปฏิบัติ 3) เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน ดังนี้

1. เนืเยะตาช่วยระบายความคับข้องใจให้แก่คนในสังคม

เวลาที่คนเขมรป่วยไข้ ไม่สบาย ก็จะไปพึ่งเนืเยะตา ถ้าโรคนั้นเกิดขึ้นจากการกระทำของเนืเยะตา ชาวบ้านก็จะขอให้เนืเยะตาโปรดลู่แกโทษ แต่ถ้าอาการเจ็บไข้ั้นเกิดจากผู้อื่นที่ไม่ใช่เนืเยะตา ชาวบ้านก็จะขอให้เนืเยะตาช่วยเป็นสื่อกลางติดต่อขอขมาโทษผืนั้น เพื่อให้โรคภัยไข้เจ็บหายไป

เวลาที่ของหาย หรือคนหาย คนเขมรก็จะไปบนบานศาลกล่าวขอให้ได้พบสิ่งนั้น บางคราวสิ่งที่หายไปอาจจะเกิดจากการที่ผีบังตา การบอกกล่าวเนี่ยะตา ซึ่งเป็นผีที่ดูแลบริเวณนั้น จะช่วยทำให้พบของที่กำลังหาอยู่นั้นได้ง่ายขึ้น

ถ้ารู้สึกเกลียดชังใครสักคน แต่ไม่รู้จะทำอย่างไร คนเขมรก็มักจะไปบนบานขอให้เนี่ยะตาช่วยเหลือ ช่วยเป็นธุระแก้แค้นบุคคลนั้นให้มีอันเป็นไปต่าง ๆ นานาตามแต่จะอธิษฐาน

ที่สำคัญที่สุด คือ คนเขมรส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร มีชีวิตที่ต้องพึ่งพาฟ้าฝน บางปีน้ำน้อยเกินไป ทำการเกษตรไม่ได้ผลดี บางปีน้ำมากเกินไป ข้าวกล้าในนาเสียหาย ชาวบ้านจึงต้องร้องขอให้เนี่ยะตาช่วยดลบันดาลให้ฝนตกต้องตามฤดูกาลในปริมาณที่เหมาะสม เพื่อให้ได้ผลผลิตผลทางการเกษตรอุดมสมบูรณ์

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นเป็นเพียงตัวอย่างเท่านั้น แท้จริงแล้วยังมีปัญหาต่าง ๆ อีกมากมายที่ชาวบ้านขอให้เนี่ยะตาช่วยเหลือ จึงเห็นได้ชัดว่า เนี่ยะตามีบทบาทสำคัญยิ่งในการช่วยระบายความคับข้องใจให้แก่คนในสังคมเขมร

2. เนี่ยะตาช่วยควบคุมจารีตที่สังคมถือปฏิบัติ

เนี่ยะตาช่วยควบคุมจารีตที่สังคมถือปฏิบัติ เช่นที่หมู่บ้านกรังเซตีย (**กรังเซตีย**) ในจังหวัดกำปงสปี (**กำปงสปี**) มีชาวบ้านถูกฟ้าผ่าตายติดต่อกันหลายราย ชาวบ้านเชื่อว่าเกิดจากเนี่ยะตาโกรธแค้นที่ชาวบ้านเข้าไปหักรั้งทางพง โดยเฉพาะบริเวณจอมปลวกที่เนี่ยะตาอาศัยอยู่ (**ลูน อู** , 2011 : 66-67) ความเชื่อดังกล่าวนี้อาจทำให้พื้นที่ป่าชุมชนไม่ถูกบุกรุกทำลาย เป็นการรักษาความสมดุลทางธรรมชาติให้คงอยู่

ส่วนเนี่ยะตาพันธุสาฟี (**พันธุสาฟี**) ที่อำเภอบาพนม (**บาพนม**) จังหวัดไพรเวง (**ไพรเวง**) ท่านจะคอยปกป้องรักษาป่าไว้ ใครที่มาตัดหรือล่าสัตว์จะต้องขออนุญาตท่านก่อนทุกครั้ง ถือได้ว่าเป็นอุบายอันชาญฉลาดของคนเขมร ที่สอนให้คนในชุมชนใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างรู้คุณค่าและเหมาะสม เมื่อประชาชนตระหนักว่า ทั้งต้นไม้และสัตว์ป่าเป็นของเนี่ยะตา ก็จะไม่กล้าที่จะบริโภคใช้สอยโดยไม่ยั้งคิด ทำให้มีทรัพยากรเหลือไว้ให้แก่ลูกหลานต่อไปในอนาคต

นอกจากนี้ เมื่อมีการทะเลาะเบาะแว้งกันเกิดขึ้น ผู้นำชุมชนก็จะพาคุณารีไปสาบานที่หน้าศาลเนี่ยะตา เช่น ที่ศาลของเนี่ยะตาตน (**เนี่ยะตาตน**) ในอำเภอพารัง (**พารัง**) จังหวัดไพรเวง (**ไพรเวง**) เป็นต้น แม้ปัจจุบันโลกจะพัฒนาไปไกลแล้วก็ตาม ระบบ

ตุลาการของกัมพูชาก็ยังเลือกใช้วิธีการดังกล่าวอยู่ โดยมีการสร้างรูปเนี่ยะตากระบบของเหล็ก (**รูทตราฉิยอฉิยอ**) ขึ้น เพื่อให้ใจทักและจำเลยมาสาบาน ลักษณะของเนี่ยะตากระบบของเหล็กนี้เป็นชายรูปร่างกำยำ ใบหน้าอมมิ่งทึ่ง สวมเสื้อยันต์นุ่งกางเกงสามส่วน คาดผ้าขาวม้า มีผ้าโพกศีรษะ มือขวาง้างกระบบงขึ้น มือซ้ายชี้นิ้วไปข้างหน้า (**ฉิยอฉิย** 2006 : 22-23) เนี่ยะตาดังกล่าว จึงเป็นสิ่งที่ช่วยเสริมแรงให้เนติกรรมดำรงอยู่ในสังคมเขมรอย่างเข้มแข็ง จากตัวอย่างที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าความเชื่อเรื่องเนี่ยะตานี้ ได้ช่วยธำรงจารีตที่สังคมถือปฏิบัติอยู่ ทำให้สังคมเขมรเป็นปรกตีสุขร่มเย็น

3. เนี่ยะตาเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในสังคม

เนี่ยะตาจะเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน ในสังคมของชุมชนเขมร เมื่อพิธีกรรม เช่นไหว้เนี่ยะตามาถึง ชาวบ้านทุกเพศทุกวัยจะร่วมแรงร่วมใจกันอย่างเต็มที่ เสียสละร่างกาย และทุนทรัพย์เพื่อให้การจัดงานบูชาเนี่ยะตาสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

การถ่ายทอดเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับ "เนี่ยะตา" ทำให้เด็กรุ่นหลังได้ทราบประวัติความเป็นมาของชุมชน ซึ่งการมีศูนย์รวมจิตใจเป็นเนี่ยะตาคนเดียวกันนั้น ช่วยทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งเพราะต่างก็ถือว่าตนเป็นลูกเป็นหลานของเนี่ยะตา นั้นเท่ากับว่าทุกคนต่างเป็นที่พึ่งเป็นนอangkanด้วย

เนี่ยะตาในแบบเรียนภาษาเขมร : การสืบทอดความเชื่อเรื่องเนี่ยะตาในสังคมเขมร

เรื่องราวความเชื่อเกี่ยวกับเนี่ยะตา นอกจากจะเผยแพร่อยู่ตามนิตยสารต่าง ๆ แล้ว ความเชื่อเรื่องเนี่ยะตายังปรากฏใน “แบบเรียนภาษาเขมร” อีกด้วย

แบบเรียนภาษาเขมรระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีบทอ่าน (**ฉิยอฉิย**) เรื่อง “เนี่ยะตาน้ำ เนี่ยะตาภูเขา” (**รูทตราฉิย รูทตราฉิย**) เนื้อเรื่องจะกล่าวถึง เนี่ยะตาน้ำกับเนี่ยะตาภูเขาไปหลังรักหญิงสาวคนเดียวกัน บิดามารดาของหญิงนั้นได้ตั้งเงื่อนไขว่า ถ้าใครยกขันหมากมาสู่ขอก่อน ก็จะยกลูกสาวให้ผลปรากฏว่า เนี่ยะตาภูเขายกขันหมากมาสู่ขอก่อน จึงได้หญิงนั้นไปเป็นภรรยา เนี่ยะตาน้ำโกรธมากกับบันดาลให้เกิดน้ำท่วมสูงขึ้นเรื่อย ๆ ด้วยหมายจะปลงชีวิตเนี่ยะตาภูเขา ฝ่ายเนี่ยะตาภูเขาจึงบันดาลให้ภูเขานั้นสูงขึ้น ๆ เรื่อย ๆ จนน้ำไม่สามารถท่วมถึงได้ ในที่สุดเนี่ยะตาน้ำก็เป็นฝ่ายพ่ายแพ้ไป (**ฉิยอฉิย** 4. 2009 : 102-103) จุดประสงค์หนึ่งที่บรรจุเรื่องราวของเนี่ยะตาไว้ในแบบเรียนน่าจะเป็นเพราะต้องการให้เยาวชนตระหนักว่า ในสายน้ำหรือในผืนดินนั้นมีจิตวิญญาณของธรรมชาติลึกลับสถิตอยู่ คนโบราณสมมติโดยใช้บุคลาธิษฐานแทนด้วยเนี่ยะตา เยาวชนจึงควรใช้ธรรมชาติอย่างรู้ค่า

ไม่ทำลายธรรมชาติ และเหตุที่นิทานเรื่องนี้ได้กำหนดให้ตัวละครเนี่ยะต่านำเป็นฝ่ายผู้ร้าย (Antagonist) เนื่องจากประเทศกัมพูชานั้นต้องประสบปัญหาอุทกภัยทุกปี (ลิข เสงวีริฐ. 2011 : 73-78)

แบบเรียนภาษาเขมรระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีเรื่อง “เนี่ยะตาเหมลียงเมือง” (អ្នកគន្លឹះខ្មែរ) วิจารณ์ในตำนาน ที่อาสาชกัตรีย์ ทำสงครามปกป้องประเทศเขมร ให้อรอดพ้นจากเงื้อมมือของพวกเสียม (สยาม) ท่านยอมสละชีวิตของตนเองและครอบครัว เพื่อไปนำกองทัพฝึมาช่วยรบ จนทำให้กองทัพเสียมแตกพ่ายไป (รรเสวธีฐ 5. 2011 : 4-5) เรื่องราวของเนี่ยะตาคอนี้ นอกจากจะปรากฏในแบบเรียนแล้วยังปรากฏใน “หนังสืออ่านสำหรับเด็ก” อีกด้วย โดยทำเป็นการตุน 2 ภาษา (เขมร-อังกฤษ) เป็นภาพสีตลอดทั้งเล่ม เหมาะสำหรับเด็ก ๆ อายุตั้งแต่ 8 ปีขึ้นไป

อวสานกถา

ความเชื่อเรื่องเนี่ยะตาได้ดำรงอยู่ในสังคมเขมรมาเป็นระยะเวลาชานาน จะเห็นได้ว่า คนเขมรให้ความเคารพนับถือผีที่ทำหน้าที่ปกป้องคุ้มครองตนและคนในชุมชน ผีเหล่านี้อาจจะเคยเป็นคนที่มีอาศัยอยู่ในบริเวณนั้นมาก่อน เป็นดวงวิญญาณที่มาจากแหล่งอื่น แล้วมาอาศัยอยู่ในบริเวณนั้นในภายหลังหรืออาจเกิดจากการอุปโลกน์ของคนในชุมชนนั้นก็ว่าได้

เรื่องเล่าที่เกี่ยวข้องกับเนี่ยะตาผูกโยงประวัติศาสตร์ส่วนบุคคลกับประวัติศาสตร์ชาติ เข้าไว้ด้วยกัน ทำให้เรื่องราวของเนี่ยะตามีความเข้มข้น น่าเชื่อถือ นอกจากเรื่องเล่าจะช่วยสร้างความศักดิ์สิทธิ์ให้แก่เนี่ยะตาแล้ว พิธีกรรมก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญยิ่งในการสร้างความศักดิ์สิทธิ์ให้แก่เนี่ยะตา

เรื่องเล่าที่เกี่ยวข้องกับเนี่ยะตาเป็นสิ่งที่ป็นนามธรรม เล่ากันแบบปากต่อปาก ขณะที่พิธีกรรมได้ช่วยทำให้นามธรรมนั้นกลายเป็นรูปธรรมขึ้น และในท้ายที่สุดความเชื่อและพิธีกรรม ที่เกี่ยวข้องกับเนี่ยะตานั้น ได้มีบทบาทสำคัญ เป็นเครื่องช่วยระบายนความคับข้องใจให้แก่คนในสังคม เป็นสิ่งที่ช่วยควบคุมสังคม และเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน ทำให้สังคมเขมรสามารถดำรงอยู่ได้มาจนถึงทุกวันนี้

ในหนังสือ “ประวัติเนี่ยะตาในประเทศเขมร ต้นกำเนิดเนี่ยะตา” ได้กล่าวไว้ในหลายตอนว่าความศักดิ์สิทธิ์ อิทธิฤทธิ์ของเนี่ยะตานั้น ขึ้นอยู่กับความศรัทธาของผู้คน トラบใดที่ผู้คนยังศรัทธาในเนี่ยะตาอยู่ トラบนั้นท่านก็ยังคงมีอิทธิฤทธิ์ ในทางกลับกัน ถ้าผู้คนไม่เชื่อมั่นในเนี่ยะตาแล้ว เนี่ยะตาก็จะค่อย ๆ เสื่อมฤทธิ์ลง จนเลือนหายไปในที่สุด

พลังจิตของคนนั่นเอง ที่ทำให้เนยะตาคักดีลีทึ่ คนเขมรสร้างเนยะตาขึ้นมา มิใช่ เพื่อแสวงหาผลประโยชน์จากคนด้วยกันเอง หากแต่ระบบความคิดความเชื่อในเรื่องดังกล่าวนี้ ได้เกื้อกูลสังคมเขมรมากมาย ทั้งในด้านเป็นที่พึ่งทางใจให้แก่ผู้คนในสังคมเขมร ควบคุม ความประพฤติของคนในสังคมให้เป็นปรกติ หรือแม้แต่การช่วยรักษาสภาพแวดล้อม ทางธรรมชาติให้เกิดสมดุล เหมาะกับการดำรงอยู่ของสิ่งมีชีวิตทั้งหมด

บรรณานุกรม

- จาวูวรรณ ธรรมวัตร. (ม.ป.ป.). **คติชาวบ้านอีสาน** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : คติชาวบ้านอีสาน.
- แซนด์เลอร์ เดวิด. พรรณงาม เก้าธรรมสาร, สดใส ชั้นดีวรวงศ์ และวงเดือน นาราัจจ์ (ผู้แปล). (2540). **ประวัติศาสตร์กัมพูชา** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิราพร ณ ถลาง. (2552). **ทฤษฎีคติชนวิทยา วิธีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนาน-นิทานพื้นบ้าน** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิราพร ณ ถลาง. (2539). “หน่วยที่ 1 แนวคิดที่เกี่ยวกับความเชื่อและศาสนาในสังคม,” ใน **เอกสารการสอนชุดวิชา ความเชื่อและศาสนาในสังคมไทย หน่วยที่ 1-7** (พิมพ์ครั้งที่ 3). (หน้า 4-39). นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- เศรษฐอมภ์ ฐธะณ และ อธิคุณ. (2009). **ศาสนาเฒ่า 4. ฐธะณ : ฐธะณ**.
- เศรษฐอมภ์ ฐธะณ และ อธิคุณ. (2011). **ศาสนาเฒ่า 5. ฐธะณ : ฐธะณ**.
- ศอ อธิคุณ. (2005). **พิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ เสาศาสนา**. ฐธะณ : ฐธะณ.
- สิข สานิต. (2011). **อภิมหากรรม ๑๐๐๐ ปี**. ฐธะณ : ฐธะณ.
- สุคนธ์ อธิคุณ. (2010). **พุทธศาสนาในประเทศไทย**. ฐธะณ : Books World
- สุภาวดี อธิคุณ. (1974). **เฒ่า = ๑๐๐**. n.p.
- สุภาวดี อธิคุณ, สอนอภิมหากรรม. (1967). **อภิมหากรรม**. ฐธะณ : ฐธะณ.
- สุภาวดี อธิคุณ และ อธิคุณ. (n.p.). **อภิมหากรรม**. n.p. n.d.
- สุภาวดี อธิคุณ. (1991). **อภิมหากรรม ๑๐๐๐ ปี**. ฐธะณ : ฐธะณ.
- สุภาวดี อธิคุณ. (2007). **อภิมหากรรม ๑๐๐๐ ปี**. ฐธะณ : ฐธะณ.
- สุภาวดี อธิคุณ. “อภิมหากรรม ๑๐๐๐ ปี” **อภิมหากรรม ๑๐๐๐ ปี** 1750” **อภิมหากรรม**. 072. 20 อภิมหากรรม-5 อภิมหากรรม 2011. p. 34-35.
- สุภาวดี อธิคุณ. “อภิมหากรรม ๑๐๐๐ ปี” **อภิมหากรรม ๑๐๐๐ ปี** 2006. p. 22-23.
- สุภาวดี อธิคุณ. “อภิมหากรรม ๑๐๐๐ ปี” **อภิมหากรรม ๑๐๐๐ ปี** 2011. p. 66-67
- สุภาวดี อธิคุณ. “อภิมหากรรม ๑๐๐๐ ปี” **อภิมหากรรม ๑๐๐๐ ปี** 2011. p. 38-44.